

MUNI
LAW

Mezinárodní rozhodčí řízení

Osnova přednášky

- Mezinárodní rozhodčí řízení
 - Charakteristika
 - Prameny
 - Základní termíny
 - Rozhodce a rozhodčí soud

Způsoby řešení sporů

1. Alternativní způsoby řešení sporů (ADR)
2. Řízení v majetkových věcech před obecnými soudy
3. **(Mezinárodní) rozhodčí řízení**

Způsoby řešení sporů

1. ADR	2. Rozhodčí řízení	3. Řízení u soudů
Dobrovolnost	Dobrovolnost + přivolení a zaštitění mocí veřejnou	Návrh na zahájení řízení
Základ - dohoda stran	Základ – dohoda stran (rozhodčí doložka nebo smlouva)	Návrh na zahájení řízení
Výsledek – dohoda stran, kompromis	Výsledek – rozhodčí nález, exekuční titul	
Pohyb mimo přímou právní regulaci	Spolupůsobení moci veřejné	Rozhodnutí – exekuční titul
Cíl – hledání kompromisu, ne právního řešení	Významná vliv právního řádu sudiště, nestrannost a nezávislost osoby rozhodce	Působení moci veřejné, procesní předpisy

Rozhodčí řízení - úvod

□ Rozhodčí řízení, arbitráž... - slovníček pojmů v interaktivní osnově

= dobrovolné postoupení řešení sporu neutrální třetí straně, rozhodcům či rozhodčímu soudu (tedy soukromým osobám, nestátní instituci), která vydá po provedeném řízení závazné a vykonatelné rozhodnutí (rozhodčí nález)

Rozhodčí řízení – dvojkolejnost úpravy

- ... již není... vyloučena arbitrabilita spotřebitelských sporů...

Spotřebitel a rozhodčí řízení byl problém...

- Spotřebitel jako slabší smluvní strana – úvěrové smlouvy, půjčky apod.
 - Výhody rozhodčího řízení se obrátily proti nim
 - Propojení úvěrových institucí a „spolupracujících“ rozhodců
 - „rozhodčí instituce“
- **Zákonodárce**
 1. Zákon o rozhodčím řízení – úmysl pro obchodněprávní spory
 2. Novelizace – nelogicky včleněny spotřebitelská ochranná ustanovení, seznamy rozhodců s kvalifikačními kritérii
 3. Vyloučení arbitrability ve spotřebitelských sporech

Spotřebitel a rozhodčí řízení byl problém...

- <https://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=16760>
- <https://www.em.muni.cz/absolventi/12412-nejsem-ani-tak-mediator-jako-spis-gladiator>
- <https://www.em.muni.cz/absolventi/12412-nejsem-ani-tak-mediator-jako-spis-gladiator>

Rozhodčí řízení - úvod

- Základní podmínky pro rozhodčí řízení

1. Arbitrabilita sporu

2. Platná rozhodčí smlouva

- Soukromoprávní povaha

- Veřejnoprávní povaha – kontrolní a pomocné funkce obecných soudů

-V PODROBNOSTECH DÁLE

Rozhodčí řízení - dělení

- Mezinárodní – obsahuje mezinárodní prvek
 - V účastnících řízení
 - Subjektech právního vztahu
 - V předmětu
 - V jiných skutečnostech
 - ALE pouze volba
- Národní

Pilíře rozhodčího řízení

- Autonomie vůle účastníků řízení a rozhodců
- Garance státu vůči rozhodčímu řízení a jeho výsledku (rozhodčímu nálezu)
- Výkon pomocných a kontrolních funkcí obecných soudů

Doktríny rozhodčího řízení

□ Vymezují vztah RŘ a státních orgánů – rozsah pomocných a kontrolních funkcí, postavení a odpovědnost rozhodce, aplikace rozhodného práva, povaha rozhodčího nálezu a rozhodčí smlouvy

1. Jurisdikční
2. Smluvní
3. Smíšená
4. autonomní

Jurisdikční doktrína

- „Konkrétní stát a jeho právní řád mají moc kontrolovat a řídit rozhodčí řízení realizovaná v dosahu své jurisdikce.“
- Potlačena role autonomie vůle stran (rozhodčí smlouvy)
- Rozhodčí řízení se opírá o stát (jeho právo)
- Rozhodčí řízení má své forum – dopad jeho procesních norem
- Problematické v online sporech
- Projevy – spotřebitelské rozhodčí řízení – dnes v ČR vyloučeno (ale poškodilo pověst RŘ)

Smluvní doktrína

- „Rozhodčí řízení má svůj základ ve vůli stran (rozhodčí smlouvě) a jeho realizace je na této vůli závislá.“
- Autonomie vůle stran je určujícím kritériem
- Aspekty rozhodčího řízení jsou v dispozici stran (rozhodců)
- V čisté podobě může vést k delokalizaci a denacionalizaci
- Právo fora vyplňuje mezery v rozhodčí smlouvě
- Rozhodčí nález je považován za narovnání
- Problémy – nucený výkon RN – co je domácí a co cizí?
- Možný odklon od kontrolních funkcí – právo na spravedlivý proces?

Smíšená doktrína

- „Vazba práva konkrétního státu a vůle stran – rozhodčí řízení je institut sui generis, který má základ v autonomii vůle a své procesní účinky odvozuje od státu.“
- Rozhodčí řízení nestojí, nemůže stát, mimo právní řád
- Ten rozhoduje o možnosti konání, o arbitrabilitě, účincích RN
- Ale významnou roli hraje autonomie vůle stran
- Silné vazby rozhodčího řízení na forum, ale ne nepřekonatelné
- *Lex fori vs. lex arbitri*

Autonomní doktrína

- Vazba na nestátní právo, globalizační tendence v právu apod.
- Rozhodčí řízení je autonomní institut
- Není ovlivněno forem
- Odpoutání se od práva jako takového
- Investiční arbitráž

Výhody rozhodčího řízení

- Relativní
- Vhodné spíše pro spory z obchodněprávních vztahů (ne spotřebitel)
- Nižší náklady?
- Jednoinstančnost řízení
- Neveřejnost řízení
- Možnost volby místa řízení
- Možnost volby znalců jako rozhodců
- Jednodušší procesní pravidla (řády rozhodčích soudů)
- Kontinuita rozhodování
- Uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů

Nevýhody rozhodčího řízení

- Rozhodci nemají donucovací pravomoci (nutná součinnost obecných soudů)
- Rozdílná úprava arbitrability v národních právních řádech
- Jednoinstančnost
- Nižší formálnost
- Větší flexibilita
- ...

Druhy rozhodčího řízení

- Rozhodčí řízení před stálými rozhodčími soudy vs. *ad hoc* rozhodčí řízení
- Domácí vs. cizí rozhodčí řízení
- Komerční arbitráž vs. investiční arbitráž
- Online rozhodčí řízení
- Rozhodčí řízení ve sporech z doménových jmen
- Rozhodčí řízení bez nutného předstupně
- Rozhodčí řízení s předstupněm (medarb)

Druhy rozhodčího řízení

- **Rozhodčí řízení před stálými rozhodčími soudy**
 - Sídlo, statut, statutární orgány jednající jeho jménem, vlastní pravidla řízení a jednání, stálý administrativní aparát
 - § 13 ZRŘ - vlastní statuty a řády a jejich povinná publikace, listiny rozhodců
 - Další povinnosti stanovené ZRŘ – archivace RN (§ 29)
- > zajištění vyšší míry právní jistoty a předvídatelnosti
- + Strany předem znají procesní postup
 - - vyšší náklady, omezení autonomie vůle stran

Druhy rozhodčího řízení

□ Rozhodčí řízení před stálými rozhodčími soudy

1. Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, <https://www.soud.cz/>
2. Mezinárodní rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze, <https://www.priac.eu/cs/>
3. Burzovní rozhodčí soud, <https://www.pseac.org/>

Druhy rozhodčího řízení

- **Rozhodčí řízení před stálými rozhodčími soudy**
- *"Všechny spory vznikající z této smlouvy a v souvislosti s ní budou rozhodovány s konečnou platností u Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky podle jeho Řádu a Pravidel jedním rozhodcem jmenovaným předsedou Rozhodčího soudu."*

Druhy rozhodčího řízení

- **Ad hoc rozhodčí řízení**
- Bez stálého sídla, nemusí zveřejňovat své pravidla a řády
- Určen rozhodce nebo sestaven senát pouze pro rozhodnutí konkrétního sporu mezi stranami
 - Stranami
 - *Appointing authority*

Druhy rozhodčího řízení

Ad hoc rozhodčí řízení

„Veškeré spory z této smlouvy bude řešit JUDr. Jiří Novák, bytem Veverří 115, 602 00 Brno.“

„Spory z této smlouvy budou řešit tři rozhodci, jeden bude jmenován stranou žalující, druhý rozhodce bude jmenován stranou žalovanou a třetí rozhodce bude jmenován předsedou Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR.“

Druhy rozhodčího řízení

- **Ad hoc rozhodčí řízení**
- **Problematické doložky:**
- *„Veškeré spory z této smlouvy bude řešit v rozhodčím řízení pan Novák z Brna.“*
- *„Veškeré spory budou řešeny v rozhodčím řízení nezávislými rozhodci. Ti budou vybráni stranami z listiny rozhodců vedené u Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR v Praze.“*

Druhy rozhodčího řízení

- **Ad hoc rozhodčí řízení**
- **Problematické doložky:**
- *„Veškeré spory budou řešeny v rozhodčím řízení třemi nezávislými rozhodci. Ti budou vybráni předsedou Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR v Praze.“*
- *„Veškeré spory z této smlouvy budou řešeny rozhodčím soudem v Praze.“*

Druhy rozhodčího řízení

□ Online rozhodčí řízení

1. Celé probíhá online, vše je elektronicky
2. „Klasické“ řízení s online prvky, např. videokonference apod.

➤ výhody a nevýhody

- Kde je místo konání rozhodčího řízení v právním a geografickém smyslu?
- Problematika elektronické rozhodčí smlouvy a elektronického rozhodčího nálezů

Druhy rozhodčího řízení

Online rozhodčí řízení

- „Všechny spory, které vzniknou z této smlouvy anebo v souvislosti s ní, budou rozhodovány s vyloučením pravomoci obecných soudů s konečnou platností v rozhodčím řízení u Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky v Praze podle jeho Řádu on-line jediným rozhodcem určeným předsedou Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky.
- Strany pro toto řízení volí tyto e-mailové adresy pro vedení řízení on-line:

-
-“

Druhy rozhodčího řízení

- Rozhodčí řízení ve sporech z doménových jmen
- RS při HK ČR a AK ČR
 - <https://www.soud.cz/spory-o-domenova-jmena>
 - [Spory o doménová jména .cz](#)
 - [Spory o doménová jména .eu](#)
 - [Spory o doménová jména .aero, .asia, .biz, .cat, .com, .coop, .info, .jobs, .mobi, .museum, .name, .net, .org, .pro, .tel, .travel](#)

Prameny rozhodčího řízení

- Materiální prameny
- Formální prameny
 - Vnitrostátní předpisy
 - Mezinárodní úmluvy
 - Unijní právo – není

- Nestátní prostředky úpravy – pravidla a řády RS, vzorové řády, vzorové zákony (UNCITRAL)

Prameny rozhodčího řízení

Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů (zákon o rozhodčím řízení):

- vnitrostátní rozhodčí řízení
- vymezení arbitrability
- osoba rozhodce
- zahájení, průběh a ukončení rozhodčího řízení
- vztah rozhodčího řízení k obecným soudům
- úprava rozhodčího nálezu, jeho zrušení

Prameny rozhodčího řízení

□ Zákon o rozhodčím řízení

- § 30 - *Nestanoví-li zákon jinak, užijí se na řízení před rozhodci přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu.*

□ Rozhodnutí Nejvyššího soudu 32 Odo 1528/2005 ze dne 25.4.2007

- *Z použití termínu „přiměřeně“ vyplývá, že rozhodčí řízení nepodléhá občanskému soudnímu řádu přímo a jeho jednotlivá ustanovení nelze použít v rozhodčím řízení mechanicky. Ono přiměřené znamená především zohlednění obecných zásad, na nichž stojí české rozhodčí řízení, to znamená použití norem občanského soudního řádu pod obecným rámcem zásad českého rozhodčího řízení (tak např. zákon o rozhodčím řízení nestanoví náležitosti rozhodčího nálezu, je proto nutno přiměřeně použít § 157 o. s. ř., není vyloučen ani mezitímní ani částečný rozhodčí nález).*

Prameny rozhodčího řízení

- Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém**
- Vše s „mezinárodním“ („přeshraničním“) prvkem
- Rozhodčí řízení s mezinárodním prvkem
- Uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů

Prameny rozhodčího řízení

- **Řády a pravidla rozhodčích soudů stálých a ad hoc**
= ucelený soubor procesních pravidel, kterými se řídí rozhodčí řízení u konkrétní rozhodčí instituce
- tzv. nestátní prostředky právní úpravy
- *"Všechny spory vznikající z této smlouvy a v souvislosti s ní budou rozhodovány s konečnou platností u Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky **podle jeho Řádu a Pravidel** jedním rozhodcem jmenovaným předsedou Rozhodčího soudu."*

Prameny rozhodčího řízení

Mezinárodní smlouvy

Mnohostranné mezinárodní úmluvy

- Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod – viz dále
- Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů (Newyorská úmluva)**
- Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži
- Úmluva o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států (Washingtonská úmluva)

Dvoustranné mezinárodní smlouvy

- Dvoustranné smlouvy o právní pomoci

Prameny rozhodčího řízení

- Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
 - Článek 6 odst. 1 – právo na spravedlivý proces
 - *Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu. Rozsudek musí být vyhlášen veřejně, avšak tisk a veřejnost mohou být vyloučeny buď po dobu celého nebo části procesu v zájmu mravnosti, veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti v demokratické společnosti, nebo když to vyžadují zájmy nezletilých nebo ochrana soukromého života účastníků anebo, v rozsahu považovaném soudem za zcela nezbytný, pokud by, vzhledem ke zvláštním okolnostem, veřejnost řízení mohla být na újmu zájmům spravedlnosti.*

Prameny rozhodčího řízení

- **Kolize pramenů**
- Znáte z jiných předmětů – tj. aplikační přednost mezinárodních smluv, kterými je ČR vázána apod.
- **ZAJÍMAVOST – článek VII odst. 1 Newyorské úmluvy**
 - *Ustanovení této Úmluvy se nedotýkají platnosti mnohostranných nebo dvoustranných dohod uzavřených Smluvními státy o uznání a výkon rozhodčích nálezů, ani nemohou zbavit žádnou zúčastněnou stranu případného práva použití rozhodčího nálezu způsobem a v rozsahu stanoveném zákonodárstvím nebo smlouvami země, v níž je nález uplatňován.*

Rozhodčí řízení a EU

- Ne zcela jasné, postupně vyjasňováno
- Neexistuje předpis, např. nařízení, který by reguloval rozhodčí řízení jako takové, ALE
 1. Povinnost rozhodců aplikovat právo EU
 2. (ne)možnost rozhodců podat předběžnou otázku k SD EU
 3. Rozhodčí řízení ve vztahu k normám MPS a MPP

Arbitrabilita

☐ = přípustnost řešení sporu v rozhodčím řízení

☐ Arbitrabilita **objektivní**

☐ upravena konkrétním právním řádem, který vymezuje okruh otázek, které je možné v rozhodčím řízení řešit

☐ Arbitrabilita **subjektivní**

☐ konkrétní spor a všechny jeho právní otázky jsou objektivně arbitrabilní, ale strany rozhodčí smlouvy její předmět záměrně zúží

☐ „*Veškeré spory týkající se nároků z neplnění této kupní smlouvy budou řešeny u Rozhodčího soudu při obchodní komoře v Paříži.*“

Arbitrabilita

□ § 2 ZRŘ

- **Majetkové spory** (vyjma sporů spotřebitelských, vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí a incidenčních sporů)
- O nichž je možné uzavřít **smír**
- jsou **řešitelné přímo před obecnými soudy**

Příklady

1. Rozhodněte, zda je spor objektivně arbitrabilní podle českého práva:
 - a) Spor vyplývající z příkladu č. 3.
 - b) Spor o nezaplacení kupní ceny, kdy pan Novák kupující si žabí stehýnka pro svou vlastní potřebu nezaplatí společnosti Master Žába, s.r.o.
 - c) Spor ve věcech výživy pro nezletilé dítě
 - d) Rozhodnutí o registraci obrazové ochranné známky
 - e) Spor o prodej obrazové ochranné známky
 - f) Spor o platnost ukončení pracovního poměru (výpověď)
 - g) Spor o náhradu škody způsobenou zaměstnancem při výkonu práce

MUNI
LAW

Osoba rozhodce

Osoba rozhodce

- „*Rozhodčí řízení stojí a padá s osobou rozhodce.*“
- Schopnost rozhodovat a vést řízení
- Požadavky na osobnost – právní a morální
- Existuje několik typů rozhodčího řízení – *ad hoc* a institucionalizované – platí pro obě

Rozhodce

- Požadavky kladené na rozhodce ZRŘ
 - §4 ZRŘ – obecné požadavky
 - Zvláštní podmínky – strany, řády rozhodčích soudů
 - §8 a násl. ZRŘ – požadavek nepodjatosti, nestrannosti a nezávislosti

Rozhodce

§ 4 ZRŘ

- Jen fyzická osoba, i cizí státní příslušník
- Osoba zletilá a plně způsobilá k právním úkonům
- Nekompatibilita s některými funkcemi (soudce, soudce ÚS, státní zástupce)
- Nemusí mít žádné vzdělání
- Lichý počet rozhodců

Rozhodce

- Rozhodcem se fyzická osoba stává **přijetím** funkce rozhodce v konkrétním sporu
- Možnost vzdání se funkce, ale jen z vážných důvodů (§ 5 odst. 3 ZRŘ)
- Nutnost **neustrannosti** a **nepodjatosti** (čl. 8) – musí se sám vzdát, případně návrh k obecnému soudu
- Rozhodce je povinen zachovávat **mlčenlivost** (§ 6)

Zvláštní podmínky

□ Řády rozhodčích soudů

- Rozhodci zapsáni na listině rozhodců, např. <https://www.soud.cz/seznamy-rozhodcu> (prof. Rozehnalová, dr. Valdhans, doc. Kotásek...)
- Článek IV Statutu Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR – *na listinu rozhodců může být zapsána osoba, která si svou činností osvojila způsobilost pro funkci rozhodce a jejíž vědomost a zkušenosti včetně znalosti práva ve spojení s osobními vlastnostmi dávají záruku úspěšného výkonu funkce rozhodce*

□ Strany

- Rozhodčí řízení před stálým rozhodčím soudem x rozhodčí řízení *ad hoc*

Povinnosti rozhodce

- Povinnost mlčenlivosti (§6)
- Povinnost rozhodovat v souladu se ZRŘ a dalšími předpisy
- Oznamovací povinnost podle §8 ZRŘ
- Povinnost vzdát se funkce podle §12 ZRŘ

Postavení rozhodce

□ Postavení soudce?

- Rozhodce je nadán pravomocí rozhodnout spor
- Požadavky na rozhodce dané zákonem
- Odmítání smluvního vztahu mezi rozhodcem a stranami – zásada nestrannosti
- Pravomoc rozhodce rozhodnout spor je obecně dána zákonem a pro konkrétní případ rozhodčí smlouvou
- Souhlas osoby s funkcí rozhodce

Postavení rozhodce

- Postavení osoby poskytující službu?
 - Existence smluvního vztahu mezi rozhodcem a stranami – otázka kvalifikace této smlouvy (mandátní, o poskytnutí služby, sui generis)
 - Obsah smlouvy – nestranné posouzení právního vztahu mezi objednateli – povinnost nestranně a nepodjatě rozhodnout v určité době, závazek mlčení, právo na odměnu, ...)
 - Problematické otázky: vznik smlouvy (především v případě náhradního jmenování soudem), účinky

Ustavení rozhodce

□ § 7 ZRŘ

□ Rozhodčí smlouva

- Stálý rozhodčí soud (§21 Řádu)
 - Ujednání v rozhodčí smlouvě – jmenovité určení osoby rozhodce (nepraktické u rozhodčích doložek), mechanismus určení rozhodců (dohoda na jednom rozhodci, senát, stanovení *appointing authority*, náhoda jako např. los)
- §7 odst. 2
- Rozhodčí smlouva neobsahuje ustanovení o určení rozhodců

Nepodjatost, nezávislost a nestrannost rozhodce

□ § 8 – 12 ZRŘ

- Zákon tyto pojmy nedefinuje
- Podjatost – vnitřní psychický vztah rozhodce ke straně (=> upřednostňování nebo znevýhodnění)
- Nezávislost a nestrannost – vztah rozhodce ke straně či projednávané věci
- Předpoklad rovnosti stran -> řízení vede osoba, která není v žádném vztahu k účastníkům či jejich zástupcům a není zainteresována na průběhu a výsledku řízení
- Hodnocení podle konkrétních okolností

Náhradní určení rozhodce - §9 ZRŘ

- Stálé rozhodčí soudy (§21 Řádu)
- Náhradní mechanismus obsažený v rozhodčí smlouvě
- §9 ZRŘ – obecný soud (výkon pomocné funkce)
 - Návrh kterékoli strany nebo jmenovaného rozhodce
 - Strana nejmenovala rozhodce
 - Rozhodci se nedohodli na předsedajícím rozhodci
 - Rozhodce se vzdá funkce nebo nemůže činnost rozhodce vykonávat
 - Věcná a místní příslušnost soudu - §§41 a 43 ZRŘ
 - Soud musí respektovat obecné požadavky na osobu rozhodce (§4), požadavek nestrannosti a nezávislosti (§10), požadavky vyplývající z rozhodčí smlouvy (např. kvalifikace)

Příklad

- Posudte doložku a situaci:
 - *Veškeré spory vyplývající z této smlouvy budou řešeny smírně za účasti mediátora, kterým smluvní strany jmenují paní XY. Jestliže se stranám nepovede vyřešit spor smírně, rozhodne paní XY spor v rozhodčím řízení jako rozhodce. Smírčí i rozhodčí řízení bude vedeno v angličtině. Jestliže by paní XY z jakéhokoliv důvodu nemohla funkci rozhodce vykonávat, bude spor rozhodnut v rozhodčím řízení vedeném v Praze v angličtině.*
- Analyzuj pohledem českého práva výše uvedené smluvní ujednání ve všech jeho částech, a to jak s ohledem na jeho obsah, formu a z pohledu vykonatelnosti výstupu z dané části.
- Strany se nemohou shodnout, zda rozhodčí řízení vedené v Praze má být vedeno jedním či třemi rozhodci. Odpověz na tuto otázku s uvedením argumentů pro obhájení odpovědi. V případě, že by se strana, která prohraje, domnívala, že rozhodce (či rozhodčí senát) nebyl při rozhodování nestranný, jaký postup může využít (v průběhu a po konci rozhodčího řízení)?

MUNI
LAW

Děkuji za pozornost.